Prejeto 20. februarja 2024, sprejeto 4. marca 2024

doi: 10.51741/sd.2024.63.3.255-258

Izzivi dela in priložnosti za inovacije v starajoči se družbi

Na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani je 13. februarja 2024 potekal posvet »Izzivi dela in priložnosti za inovacije v starajoči se družbi«. Organizirale smo ga Fakulteta za socialno delo, Fakulteta za družbene vede in Fakulteta za upravo v okviru Multidisciplinarnega raziskovalno-razvojnega centra Univerze v Ljubljani za socialne inovacije za aktivno in zdravo staranje.

Posvet je z uvodnim nagovorom odprla dekanja Fakultete za socialno delo, izr. prof. dr. Mojca Urek. (Foto: Miha Poredoš)

Posvet je bil prvi v ciklu predstavitev dejavnosti članic Univerze v Ljubljani in drugih organizacij, ki sodelujejo v omenjenem multidisciplinarnem centru. Na fakultetah, ki so bile soorganizatorice dogodka, je raziskovalno delo na področju starosti in staranja zelo razvejeno. Na posvetu smo tokrat predstavili le del raziskovalnih dejavnosti, ki prispevajo pomemben vpogled v zaposlitvene in delovne aktivnosti ljudi na prehodu iz zaposlitve v upokojitev in pozneje. Obravnavali smo najaktualnejše izzive in nekaj obstoječih praks podpore in pomoči ljudem v tem obdobju življenja. Raziskovanje na tem področju je lahko podlaga za razvijanje inovacij za kakovostnejše življenje v starosti.

V uvodu je udeležence namesto prof. dr. Vlada Dimovskega, ki je vodja programskega sveta Multidisciplinarnega raziskovalno-razvojnega centra UL za socialne inovacije za aktivno in zdravo staranje, nagovoril doc. dr. Simon Colnar z Ekonomske fakultete UL. Poudaril je vlogo centra kot pomembnega akterja pri povezovanju prizadevanj za kakovostno starost.

doc. dr. Simon Colnar (Foto: Miha Poredoš)

CC BY SA

Liljana Rihter
0000-0001-6752-6726

Mojca Suhovršnik
0009-0000-7330-2278

Posvet sta povezovali izr. prof. dr. Liljana Rihter s Fakultete za socialno delo in izr. prof. dr. Maša Filipovič Hrast s Fakultete za družbene vede.

V prvem sklopu posveta so bili predstavljeni konceptualni razmisleki in konkretni primeri, povezani z aktivnim staranjem, z vidika zaposlovanja.

izr. prof. dr. Liljana Rihter
(Foto: Miha Poredoš)

Doc. dr. Anamarija Kejžar, ki je zaposlena na Fakulteti za socialno delo, in sicer na Katedri za dolgotrajno oskrbo, je v prispevku z naslovom »Aktivno in zdravo staranje kot multidimenzionalni koncept« predstavila širino teme aktivnega in zdravega staranja ter pomen za kakovost življenja starih ljudi v družbi. Koncept presega zgolj eno disciplino in zahteva sodelovanje različnih strok in ved. Opozorila je na tveganja, ki se pojavljajo z nadvse popularnim sloganom »aktivno staranje«, saj se lahko strategije (npr. strategija dolgožive družbe) preveč osredotočijo zgolj na telesno dejavnost in produktivni model staranja in ob tem zanemarijo druge vidike in izzive ljudi v tem obdobju življenja.

Doc. dr. Tatjana Kozjek, ki je zaposlena na Fakulteti za upravo, je v prispevku »Fleksibilne oblike zaposlovanja« opozorila na priložnosti in pasti fleksibilnega zaposlovanja starejših zaposlenih. Dejala je, da lahko fleksibilne oblike zaposlovanja starejšim zaposlenim omogočajo ali olajšajo zadovoljevanje spreminjajočih se potreb ali želja glede na sposobnosti; da se ponovno vključijo na trg dela ali pa postopno umaknejo iz organizacije in se upokojijo. Lahko pa imajo fleksibilne zaposlitve več prednosti predvsem za delodajalce, saj zaposleni zato zaznajo nižje plače, slabše možnosti napredovanj, kariernega razvoja in nižje pokojnine. Zato je pomembno, da raziščemo, kakšne so značilnosti organizacij in s kakšnim namenom uvajajo fleksibilne oblike zaposlovanja in ali so te v skladu potrebami zaposlenih.

Asist. dr. Otto Gerdina, raziskovalec na Fakulteti za družbene vede, je imel prispevek z naslovom »Upokojitvena starost, delavska moč in socialna pravičnost«. Predstavil je dileme o upokojitveni starosti in s tem povezanih posledicah za delavce in socialno pravičnost. Povzel je mnenja, ki izhajajo iz neoliberalnih politik in zagovarjajo nizke pokojnine v prvem pokojninskem stebru čim pozneje v življenju. Nadstandard pa naj bi bil zagotovljen v drugem ali tretjem pokojninskem stebru s pomočjo zasebnega sektorja. Nato je predstavil pozitivne posledice zgodnejše upokojitvene starosti, ki so v okrepitvi delavske moči, zmanjšanju stopnje registrirane brezposelnosti in prerazporeditvi prihodkov v korist ekonomsko ranljivejših starih ljudi; to omogoča dostojno življenje v poznejših letih. Kot ključno agendo neoliberalizma je omenil ne le prizadevanja za zmanjšanje upravičenosti do pokojnin za stare ljudi in promoviranje zasebnih pokojninskih shem, temveč tudi reguliranje povpraševanja na trgu dela. Nizka stopnja brezposelnosti je namreč

izziv za kapital, saj morajo delodajalci na drugačen način zagotoviti, da bo delo opravljeno (tehnologija, avtomatizacija, digitalizacija ali pa izboljšanje delovnih razmer).

V prvem sklopu posveta sta zadnji prispevek predstavili doc. dr. Bojana Mesec in izr. prof. dr. Jana Mali, obe zaposleni na Fakulteti za socialno delo. Bojana Mesec je predstojnica Katedre za raziskovanje in organizacijo, Jana Mali pa je prodekanja za raziskovanje, razvoj in doktorski študij ter predstojnica Katedre za dolgotrajno oskrbo. V prispevku »Socialno delo in priprave na starost v Slovenski vojski« sta predstavili idejo in potek sodelovanja med Fakulteto za socialno delo in Slovensko vojsko pri oblikovanju inovativnih praks s področja skrbi za dobro počutje in blaginjo pripadnikov slovenske vojske in priprav na odhod iz vojaške službe v civilno življenje. Sodelovanje se je začelo z vabilom Slovenske vojske k oblikovanju takih praks in se nadaljevalo z razvojem specialističnega študija na Fakulteti za socialno delo »Socialno delo v vojski«. Od leta 2008 pa poteka sodelovanje v okviru predupokojitvenih seminarjev na Pokljuki in Debelem rtiču. Cilji sodelovanja so bili že od začetka izobraževanje, svetovanje, pomoč družinam, skrb za veterane, priprava na tretje življenjsko obdobje, kakovostno življenje po upokojitvi, medgeneracijsko druženje in vzdrževanje stikov s Slovensko vojsko. Avtorici sta v prispevku osvetlili, kako se lahko na takšne izzive odzovemo na konkretni ravni in na socialnodelovni način.

V drugem delu posveta je prispevek z naslovom »Usklajevanje plačanega dela in neformalne oskrbe starih ljudi« predstavila mlada raziskovalka Tjaša Potočnik s Fakultete za družbene vede UL. Opisala je izzive, s katerimi se v vsakdanjem življenju srečujejo zaposleni neformalni oskrbovalci – to so posamezniki, ki poleg redne službe skrbijo za pomoči potrebnega svojca,

(Foto: Mojca Suhovršnik)

prijatelja, soseda (in za to večinoma niso plačani). Predstavila je položaj zaposlenih oskrbovalcev starih ljudi v Sloveniji in preliminarne rezultate raziskave o usklajevanju plačanega dela in neformalne oskrbe starih ljudi v Sloveniji.

S tematiko neformalnih oskrbovalcev in oskrbovalk smo nadaljevali tudi v prispevku Anžeta Štrancarja, doktorskega študenta in mladega raziskovalca na Katedri za dolgotrajno oskrbo Fakultete za socialno delo. V prispevku »(Ne)vidno delo neformalnih oskrbovalk ljudi z demenco« je predstavil različne pojme, povezane z neformalno oskrbo in problematiko, povezano z zagotavljanjem oskrbe družinskega člana. Predstavil pa je tudi preliminarne rezultate iz dela raziskovanja v okviru temeljnega raziskovalnega projekta Dolgotrajna oskrba ljudi z demenco v teoriji in praksi socialnega dela, ki ga financira javna agencija za znanstveno raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Posvet smo sklenili s prispevkom »Na poti k starosti prijazni fakulteti«, ki ga je predstavila izr. prof. dr. Jana Mali. Prispevek je del projekta Vseživljenjsko učenje, trajnostni razvoj in dolgoživa družba: razvoj učnih vsebin, strategij, evalvacije in sistema mikrodokazil za starejše študente, ki poteka na Univerzi v Ljubljani, nosilka projekta pa je Filozofska fakulteta. Fakulteta za socialno delo sodeluje v dveh delovnih sklopih, avtorica pa je predstavila sklop Modra fakulteta. Ker se v dejavnosti vključujejo tudi predstavniki različnih generacij, je to pomembna priložnost za medgeneracijsko sodelovanje.

Razmisleki udeležencev posveta so se nanašali na pomen konkretnih ukrepov ali programov na prehodu iz zaposlitev v upokojitev za izboljšanje posameznih vidikov kakovosti življenja ljudi in na nujnost odgovorov na konkretne potrebe ljudi, ki so lahko precej heterogene. Prav s sodelovanjem različnih znanstvenih disciplin in strok lahko te potrebe celoviteje zadovoljimo.

Liljana Rihter in Mojca Suhovršnik